

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Α΄ ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΛ

Α. Κείμενο 1

Διάλεκτοι και Εκπαίδευση

Το κείμενο είναι διασκευασμένο απόσπασμα από άρθρο των Τ. Μακρογιάννη, Αθ. Μιχάλη, Β. Καζούλη, από το διαδίκτυο (2009, Διάλεκτοι και Εκπαίδευση. Πρακτικά 5^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ).

Η εκπαίδευση σήμερα αντιμετωπίζει τις διάφορες γεωγραφικές και κοινωνικές ποικιλίες μιας γλώσσας σε άμεση σχέση και εξάρτηση με την πρότυπη γλωσσική μορφή, που θεωρείται σωστό να χρησιμοποιούν οι ομιλητές της, τουλάχιστον στις δημόσιες και επίσημες περιστάσεις. Όσο μεγαλύτερο κύρος και διάδοση έχει η πρότυπη αυτή γλώσσα, τόσο περισσότερο περιορίζει τη χρήση των άλλων γλωσσικών ποικιλιών.

Όπως, όμως, έχει επισημάνει ο Μ. Τριανταφυλλίδης «οι διάλεκτοι ενός λαού είναι κι αυτές μια από τις πολυτιμότερες πηγές για τον πλουτισμό της γραφόμενης γλώσσας του και θα ήταν λάθος και ασυχώρητη στενοκεφαλιά, αν ήθελε κανείς να αποκλείσει από την κοινή γλώσσα καθεμιά όμορφη λέξη, έναν τύπο που εκφράζει κάτι ξεχωριστό, έναν ιδιωματισμό, μόνο και μόνο γιατί έτυχε να είναι διαλεκτικός. Όλες οι ξένες γλώσσες έχουν πλουτιστεί από τα ιδιώματα και πολλές φορές μάλιστα μεγάλοι λογοτέχνες συνειδητά εργάστηκαν γι' αυτόν τον σκοπό».

Η πρότυπη γλώσσα που περιέχει και διαλεκτικά στοιχεία έχει το πλεονέκτημα να εκφράζει με απόλυτη ακρίβεια οποιαδήποτε σκέψη σε οποιοδήποτε τόπο, χρόνο και γλωσσικό περιβάλλον. Αν και δεν είναι δυνατή η συστηματική και γενικευμένη διδασκαλία των νεοελληνικών γλωσσικών διαλέκτων, όπως η ποντιακή ή η διδασκαλία των «ειδικών γλωσσών», όπως είναι λόγου χάριν η γλώσσα του ποδοσφαίρου, παρ' όλα αυτά, επειδή η γλώσσα είναι ένας ζωντανός οργανισμός, δεν θα έπρεπε να αποκλειστούν από τη γλωσσική διδασκαλία ορισμένες ιδιωματικές ή διαλεκτικές φράσεις των οποίων η χρήση έχει γενικευθεί. Επίσης, καλό θα ήταν να γίνεται αναφορά στις διάφορες διαλέκτους της επίσημης γλώσσας, έτσι ώστε οι μαθητές να την κατανοούν καλύτερα και να είναι έτοιμοι να σταθούν σε οποιοδήποτε περιβάλλον βρεθούν και να επικοινωνήσουν αποτελεσματικά.

Οι διαπιστώσεις αυτές **φανερώνουν** τη σημασία των **ποικίλων** διαλέκτων για τη γλωσσική εκπαίδευση. Με τη γνώση των διαλεκτικών στοιχείων **θα απαλλαγούμε** από κάποια στερεότυπα σε σχέση με αυτές, όπως για παράδειγμα: «αυτοί μιλούν χωριάτικα». Είναι, επίσης, χρήσιμο οι εκπαιδευτικοί **να μη σταματούν** στη μνεία¹ κάποιων διαλεκτικών, αλλά να εμβαθύνουν κάπως σε

1 αναφορά λέξεων

αυτές, ώστε τα παιδιά πραγματικά να κατανοούν την αξία τους και τη συμβολή τους στη **δόμηση** της επίσημης γλώσσας.

B. Κείμενο 2

«Η νύμφη της Αργολίδος»

Το παρακάτω απόσπασμα έχει αντληθεί από το διήγημα του Ιωάννη Δελιγιάννη «Η νύμφη της Αργολίδος» (Διηγήματα υπό Ιωάννου Δελιγιάννη, τόμ. Α', εν Αθήναις, εκ της τυπογραφίας Κ. Αντωνιάδου, 1845, σσ. 7-57).

-Χαρίλαε! λέγει τότε θλιβερώς η Ελένη, Χαρίλαε! ότι γονεείς έχω δεν γνωρίζεις; δεν γνωρίζεις ότι έχω πατέρα αγαπόντα με τοσούτον, πατέρα τον οποίον και εγώ πλειότερον παρά την ζωήν μου αγαπώ; δεν γνωρίζεις ότι είμαι μονογενής θυγάτηρ; οσάκις φαντάζομαι πόσον τοιούτον κίνημα² τον πατέρα μου θέλει καταθλίψει, οσάκις φαντάζομαι ότι εγώ ήτις³ της καρδιάς του είμαι η τροφή με τας ιδίας μου χείρας θα τον θανατώσω, με καταλαμβάνει φρίκη! με μέμφεσαι⁴ ότι δεν σ' αγαπώ ως συ μ' αγαπάς Χαρίλαε! αλλ' οι παλμοί της καρδιάς μου την οποίαν προ ολίγου εκράτεις με την χείρα σου, δεν ήρκεσαν περι του αισθήματός μου να σε πείσουν; αλλ' η θερμότης της χειρός την οποίαν κρατείς ήδη δεν δεικνύει διόλου ότι εις τας φλέβας μου όλας κυκλοφορεί ο έρωσ; η προς σε αγάπη μου, Χαρίλαε, δεν δύναται να εξαλειφθή, ειμη οπότεν και εγώ από την γην εκλείψω. [...] αλλ' από τους γονεείς μου να μ' αφαρπάσης, αλλά να τους δολοφονήσης τοσούτον σκληρώς μη θελήσης ποτέ, Χαρίλαε, υπόμεινον μικρόν ακόμη, ίσως τους πείσω υιόν των να σ' αναγνωρίσουν· μ' αγαπούν, και η αληθής αγάπη τι δεν δύναται να κατορθώση; άφες με ν' απολαύσω την ευδαιμονίαν εντελή.

- Είναι άκαμποι, είναι βάρβαροι οι γονεείς σου, αποκρίνεται ο Χαρίλαος μετά ζωηρότητος, αν σ' ηγάπων δεν ήθελον επιθυμεί και την ευδαιμονίαν σου; να μ' αναγνωρίσουν υιόν των εκουσίως! ποτέ ποτέ μη το ελπίσης δεν βλέπεις πώς με θεωρούν; δεν παρατηρείς ότι δεν ανέχονται ήδη ουδέ να με βλέπουν; και όμως τι άλλο είδον παρ' εμού ειμη αγάπην, ειμη αφοσιώσεως ενθέρμου δείγματα; το μόνον έγκλημά μου είναι ότι σ' αγαπώ, και ο έρωσ μου ούτος τοις φαίνεται αποτρόπαιος, τοις φαίνεται φρικώδης! ω! δεν σ' αγαπούν, Ελένη μου, όσον νομίζεις οι γονεείς σου αν αληθώς σ' ηγάπων ήθελον ποτέ ανέχονται στενάζουσαν να σε βλέπουν καθ' εκάστην και δακρυρροούσαν; ήθελον ποτέ καταντήσει εις τας αγκάλας του αηδούς αυτού Χαριτιάδου εναντίον της θελήσεώς σου να σε ρίψουν; Ελένη! πρέπει να φύγωμεν, να φύγωμεν αφεύκτως αύριον. [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

2 επανάσταση

3 η οποία

4 κατηγορείς

1° υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιες θέσεις εκφράζονται στο Κείμενο 1 αναφορικά με τη σημασία των ποικίλων διαλέκτων στον εμπλουτισμό της πρότυπης γλώσσας και της γλωσσικής εκπαίδευσης (50-60 λέξεις);

Μονάδες 10

2° υποερώτημα (μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία τον τρόπο με τον οποίο συνδέονται λεκτικά και νοηματικά η τρίτη με την τέταρτη παράγραφο του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

3° υποερώτημα (μονάδες 15)

Να ξαναγράψεις την τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 θέτοντας στη θέση των υπογραμμισμένων λέξεων και φράσεων ισοδύναμες νοηματικά λέξεις ή φράσεις. Να προσέξεις, ώστε να μη διαφοροποιούνται τα νοήματα που διατυπώνονται στην παράγραφο.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις με αναφορές στο Κείμενο 2 την άρνηση της Ελένης στην πρόταση του Χαρίλαου (μονάδες 10) και να εκφράσεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με αυτή της την στάση (μονάδες 5) σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15